

Κείμενο

Τί είναι ρατσισμός, σεξισμός, κοινωνικός αποκλεισμός;

Με τον όρο «ρατσισμός» εννοούμε ένα πλέγμα αντιλήψεων, στάσεων, συμπεριφορών και/ή θεσμικών δομών που εξαναγκάζει ορισμένους ανθρώπους σε υποτελή διαβίωση, μόνο και μόνο επειδή ανήκουν σε μια διακριτή ομάδα ανθρώπων. Ως δικαιολογία για τις διακρίσεις χρησιμοποιείται η διαφορετικότητα της ομάδας, στην οποία **προσάπτεται** συνήθως μια υποτιθέμενη κατωτερότητα. Το φάσμα της υποτελούς διαβίωσης είναι ευρύ. Έχει όμως ως **πυρήνα** πάντοτε τον απόλυτο ή σχετικό αποκλεισμό από δημόσια και κοινωνικά αγαθά, όπως είναι η εκπαίδευση, η απασχόληση και η συμμετοχή στα κοινά.

Σ' αυτό το σημείο θα ήθελα να σας επιστήσω την προσοχή. Εγγενές¹ συστατικό στοιχείο του ρατσισμού και του ρατσιστή είναι η άσκηση εξουσίας σε βάρος των θυμάτων του. Με την έννοια αυτή, η συμπεριφορά ενός ανθρώπου μπορεί να χαρακτηριστεί ρατσιστική, ακόμη και εάν ο συγκεκριμένος άνθρωπος δεν επικαλείται ρατσιστικές αντιλήψεις. Η συμπεριφορά είναι σημαντική και όχι η αιτιολόγησή της. Συνήθως όμως αντιλήψεις, στάσεις και συμπεριφορές είναι εναρμονισμένες μεταξύ τους. Η ρατσιστική συμπεριφορά στηρίζεται σε ένα πλέγμα ρατσιστικών αντιλήψεων και στάσεων, που σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να ολοκληρώνεται σε μία συνολική ρατσιστική εικόνα της κοινωνίας.

Στη δικαιολογημένη ερώτηση που συχνά συνοδεύει την **απόγνωσή** μας: «Πώς είναι δυνατό να διατηρείται ένα πλέγμα προφανώς λαθεμένων αντιλήψεων, αντιανθρωπιστικών στάσεων και συμπεριφορών;» η απάντηση είναι απελπιστικά απλή: Πρώτον, ως προς τις αντιλήψεις, σε μία κοινωνία στην οποία θεωρητικά ο κάθε άνθρωπος κατέχει μια θέση χάρη ή εξαιτίας των προσωπικών του δεξιοτήτων, ικανοτήτων και προσόντων, η υποτελής διαβίωση μιας κατηγορίας ανθρώπων, όπως εκφράζεται με τον αναπαραγόμενο αποκλεισμό, λειτουργεί ως **επιβεβαίωση** της υποτιθέμενης κατωτερότητάς τους. Δεύτερον, ως προς τις στάσεις, σε μια κοινωνία στην οποία ο ανταγωνισμός βρίσκεται στην κλίμακα των αξιών πιο πάνω από την αλληλεγγύη, δεν είναι ρεαλιστική η προσδοκία αυθόρμητων θετικών στάσεων απέναντι στους κοινωνικά αποκλεισμένους. Τρίτον, ως προς τις συμπεριφορές, ο ρατσισμός βραχυπρόθεσμα συμφέρει σε όσους δεν ανήκουν στα θύματά του. Αυτή είναι μια πικρή αλήθεια, η οποία θα βρίσκεται μπροστά μας τόσο καιρό, όσο δε θα καταφέρνουμε να δείχνουμε στους εν δυνάμει ρατσιστές ότι αυτά που φαίνεται να

¹ εγγενές: αυτό που υπάρχει σε κάτι από την πρώτη στιγμή της γέννησής του, της δημιουργίας του

κερδίζουν βραχυπρόθεσμα από τον ρατσισμό θα τα πληρώνουν πολλαπλάσια αργότερα, καθώς ρατσισμός σημαίνει υπονόμευση των **θεμελίων** του πολιτισμού από τον οποίο αντλούμε την ευημερία μας και την ευτυχία μας.

Όλα όσα είπα για τον ρατσισμό ισχύουν στον ίδιο βαθμό και για τον σεξισμό, που αφορά στις σχέσεις μεταξύ των φύλων. Και εάν εδώ οι στάσεις δεν μπορεί να είναι τόσο έντονα αρνητικές, όπως στην περίπτωση του ρατσισμού, επειδή εδώ εκτός από τη γυναίκα ως κατηγορία υπάρχει η γυναίκα και ως μητέρα, σύντροφος, αδελφή, κόρη, ισχύουν όμως εντονότερα ως προς τη συμπεριφορά. Αυτό συμβαίνει επειδή ο αποκλεισμός του μισού πληθυσμού της ανθρωπότητας από σημαντικά δημόσια και κοινωνικά αγαθά φαίνεται να ανεβάζει κατακόρυφα τις αντίστοιχες ευκαιρίες του άλλου μισού. Επομένως, το γεγονός αυτό με τη σειρά του αναπαράγει τις αντιλήψεις περί κατωτερότητας και η ολοκλήρωση του φαύλου κύκλου είναι γεγονός.

Απόσπασμα από την ομιλία του Γ. Τσιάκαλου (1995). «Σεξισμός, ρατσισμός, κοινωνικός αποκλεισμός: ο ρόλος της εκπαίδευσης». Στο Ευρωπαϊκό Συνέδριο: *Εκπαίδευση και Ισότητα Ευκαιριών*, Αθήνα 7-9 Απριλίου 1994. Γενική Γραμματεία Ισότητας. Αθήνα, από το διαδίκτυο (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80 - 100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, πώς είναι δυνατόν να διατηρούνται ρατσιστικές αντιλήψεις και ρατσιστικές στάσεις σε μία κοινωνία; Να απαντήσετε σε μια παράγραφο 60-80 λέξεων.

(μονάδες 11)

B2. α. Με ποιους τρόπους αναπτύσσεται η τελευταία παράγραφος (Όλα...γεγονός) του κειμένου;

(μονάδες 2)

B2. β. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 2)

Γ. (Μονάδες 15)

- Γ1.** Να αντικαταστήσετε τις λέξεις του κειμένου με την **έντονη γραφή** με συνώνυμες ή σημασιολογικά ισοδύναμες λέξεις, ώστε να αποδίδεται το ίδιο νόημα: **προσάπτεται, πυρήνα, απόγνωση, επιβεβαίωση, θεμελίων.**

(μονάδες 10)

- Γ2.** Στη δικαιολογημένη ερώτηση που συχνά συνοδεύει την απόγνωσή μας: «**Πώς είναι δυνατό να διατηρείται ένα πλέγμα προφανώς λαθεμένων αντιλήψεων, αντιανθρωπιστικών στάσεων και συμπεριφορών;**» η απάντηση είναι απελπιστικά απλή.

Στο παραπάνω απόσπασμα να εξηγήσετε την προτίμηση χρήσης από τη μεριά του ομιλητή της ευθείας ερώτησης εντός εισαγωγικών.

(μονάδες 5)